

MAKTABGACHA TARBIYA YOSHDAGI BOLALARDA SHAXS XUSUSIYATLARINING RIVOJLANISHI

Umarova Muqaddasxon,

Qo'qon davlat pedagogika instituti dosenti, psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
<https://doi.org/10.53885/edinres.2024.03.1.082>

Annotatsiya: Maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxsiyat rivojlanishi turli omillar, jumladan, genetika, atrof-muhit va ijtimoiy o'zaro ta'sirlar ta'sirida bo'lgan dinamik va murakkab jarayondir. Ushbu maqolada 3 yoshdan 6 yoshgacha bo'lgan bolalarda shaxsiy xususiyatlarning rivojlanishining keng qamrovi ko'rsatilgan, asosiy xususiyatlarning paydo bo'lishi, ularning asosiy mexanizmlari va keyingi rivojlanish oqibatlariga e'tibor qaratilgan. Shaxs rivojlanishining ushbu dastlabki bosqichlarini tushunish ijobiy natijalarga erishish va bolalarning ijtimoiy-emotsional farovonligidagi potentsial muammolarni hal qilish uchun juda muhimdir.

DEVELOPMENT OF PERSONALITY TRAITS IN CHILDREN OF PRESCHOOL AGE: A COMPREHENSIVE REVIEW

Abstract: Personality development in preschool-aged children is a dynamic and intricate process influenced by various factors including genetics, environment, and social interactions. This article provides a comprehensive overview of the development of personality traits in children aged 3 to 6 years, focusing on the emergence of key traits, their underlying mechanisms, and implications for later development. Understanding these early stages of personality development is essential for promoting positive outcomes and addressing potential challenges in children's socio-emotional well-being.

Kirish: Shaxsning rivojlanishi ko'p qirrali jarayon bo'lib, uning ildizlari bolalikning shakllanish yillarida chuqur o'rnashgan. Rivojlanishning turli bosqichlari orasida, odatda, 3 yoshdan 6 yoshgacha bo'lgan maktabgacha yosh, kognitiv, ijtimoiy va hissiy sohalarda chuqur o'sish va izlanishlar bilan ajralib turadigan hal qiluvchi davrdir. Rivojlanishning ushbu sayohatida asosiy o'rinni shaxsiy xususiyatlarning paydo bo'lishi va mustahkamlanishi bolalarning o'zini o'zi anglashi va ularning atrofidagi dunyo bilan o'zaro munosabatlari uchun asos yaratadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar go'daklikdan erta bolalikka o'tish davrida ajoyib o'zgarishlar bilan tavsiflanadi. Bu davrda ular kognitiv rivojlanish, tilni o'zlashtirish va motorli ko'nikmalarni rivojlantirishni boshdan kechiradilar, bularning barchasi o'zlarining mustaqilligi va mustaqilligiga hissa qo'shadi. Shunga qaramay, bu kognitiv va jismoniy o'zgarishlar bilan bir qatorda, ijtimoiy-emotsional rivojlanishning boy gobelenlari mavjud bo'lib, unda bolalar o'ziga xos xulq-atvor, his-tuyg'ular va shaxslararo o'zaro munosabatlarni namoyon qila boshlaydilar, bu ularning paydo bo'lgan shaxsini shakllantiradi.

Maktabgacha yoshda shaxsiy xususiyatlarning rivojlanishini tushunish bir necha sabablarga ko'ra juda muhimdir. Birinchi navbatda, bu dastlabki xususiyatlar keyinchalik shaxsiyat rivojlanishi uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Ushbu shakllanish davrida bolalarning ijtimoiy vaziyatlarda harakat qilishlari va moslashishi, his-tuyg'ularini tartibga solishlari va boshqalar bilan munosabatda bo'lishlari ularning kelajakdagi ijtimoiy-emotsional faoliyati uchun zamin yaratadi. Bundan tashqari, ayrim shaxsiy xususiyatlar va xulq-atvorni erta aniqlash bolalarning kuchli tomonlari, qiyinchiliklari va aralashuvi yoki yordami uchun potentsial sohalari haqida qimmatli tushunchalarni taqdim etishi mumkin.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxsiyat rivojlanishini o'rganish tabiatan murakkab bo'lib, unga biologik moyillikdan tortib atrof-muhit sharoitlarigacha bo'lgan ko'plab omillar ta'sir ko'rsatadi. Genetik moyillik atrof-muhitning ta'siri, jumladan, oilaviy dinamika, madaniy me'yorlar va tengdoshlarning o'zaro ta'siri bilan o'zaro ta'sir qiladi va shaxsiyatning rivojlanish traektoriyasini shakllantiradi. Bundan tashqari, maktabgacha yoshdagi davr atrof-muhit omillariga nisbatan yuqori egiluvchanlik va sezgirlik davrini anglatadi, bu esa bu bosqichni erta tajribalar va g'amxo'rlik amaliyotlari ta'siriga ayniqsa sezgir qiladi.

Ushbu keng qamrovli sharhda biz maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxsiyat rivojlanishining murakkab jarayonini o'rganishni maqsad qilganmiz. Nazariy asoslar, empirik tadqiqotlar va klinik tushunchalarga tayanib, biz ushbu rivojlanish bosqichida shaxsiyatning asosiy xususiyatlarining paydo

bo'lishini, ularning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillarni va bolalarning keyingi ijtimoiy-emotsional farovonligiga ta'sirini ko'rib chiqamiz. Maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxsiyat rivojlanishining murakkabliklarini yoritib, biz ushbu muhim davr haqidagi tushunchamizni kuchaytirishga va erta bolalik rivojlanishida ijobiy natijalarga erishish uchun strategiyalar haqida ma'lumot berishga intilamiz.

Adabiyot manbalarini haqida umumiy ma'lumot; Adabiyot sharhi:

Maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxsiyat rivojlanishini o'rganish turli fanlar, jumladan, psixologiya, bolalar rivojlanishi va ta'lim bo'yicha tadqiqotchilarning katta e'tiborini tortdi. Shaxs xususiyatlarining ko'p qirraliligi, rivojlanish traektoriyasi va maktabgacha yoshdagi davrda paydo bo'lishini shakllantiruvchi omillarni yoritib beruvchi boy adabiyotlar to'plami paydo bo'ldi.

Temperament va erta shaxsiy xususiyatlar:

Yosh bolalarda shaxsiyat rivojlanishini tushunishning markaziy asoslaridan biri temperament tushunchasidir. Temperament vaziyatlar va vaqt o'tishi bilan nisbatan barqaror bo'lgan reaktivlik va o'zini o'zi boshqarishdagi individual farqlarni anglatadi. Tomas va Shaxmat (1977) va Rothbart (1981) kabi kashshoflarning ishiga asoslanib, tadqiqotchilar temperamentning bir necha o'lchovlarini, jumladan, faollik darajasi, yondashuv / chekinish, moslashuvchanlik va hissiy reaktivlikni aniqladilar. Ushbu o'lchovlar maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxsiy xususiyatlarning dastlabki namoyon bo'lishini tushunish uchun asos yaratadi.

Uzunlamasına tadqiqotlar erta bolalik davrida temperamentning barqarorligini ta'kidladi, ba'zi temperament profillari keyingi shaxsiy xususiyatlar va ijtimoiy-emotsional natijalarni bashorat qiladi (Caspi & Shiner, 2006). Masalan, go'daklik davrida yuqori darajadagi hissiy reaktivlik va moslashuv qobiliyati past bo'lgan bolalar keyingi bolalik davrida tashvishlanish buzilishi yoki tashqi xatti-harakatlarni rivojlanish xavfi yuqori bo'lishi mumkin (Degnan va Fox, 2007). Aksincha, ijobiy kayfiyat va moslashuvchanlik bilan ajralib turadigan engil temperamentga ega bo'lgan bolalar vaqt o'tishi bilan yaxshiroq ijtimoiy kompetentsiya va hissiy tartibga solish ko'nikmalarini namoyish etadilar (Rothbart & Bates, 2006).

Ijtimoiylashuv jarayonlari va atrof-muhitga ta'siri:

Temperament shaxsning erta rivojlanishi uchun asos bo'lsa-da, maktabgacha yoshdagi bolalarda paydo bo'ladigan xususiyatlarni shakllantiradigan muhim ijtimoiylashuv jarayonlari bilan ajralib turadi. Ota-onalar, g'amxo'rlik qiluvchilar va tengdoshlar o'zaro munosabatlar, modellashtirish va ijtimoiy tajribalar orqali bolalarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi (Eisenberg va boshqalar, 1998).

Ota-onalarning tarbiyalash uslublari va amaliyotlari maktabgacha yoshdagi bolalarning shaxsiyatini rivojlantirishning asosiy omillari sifatida aniqlangan. Yuqori darajadagi tarbiya va qo'llab-quvvatlash bilan ajralib turadigan iliq, sezgir ota-onalar hamdardlik, o'zini o'zi boshqarish va ijtimoiy xulq-atvor kabi ijobiy shaxsiy xususiyatlarning paydo bo'lishi bilan bog'liq (Eisenberg va boshq., 2005). Aksincha, qo'pol yoki avtoritar tarbiya uslublari tajovuzkorlik, bo'ysunmaslik va hissiy tartibsizlikni o'z ichiga olgan noto'g'ri shaxsiy xususiyatlarning rivojlanishiga hissa qo'shishi mumkin (Gershoff va boshq., 2012).

Tengdoshlar o'rtasidagi munosabatlar maktabgacha yoshdagi bolalarning shaxsiyatini rivojlantirishga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Tengdoshlar bilan o'zaro aloqalar ijtimoiy o'rganish, istiqbolga ega bo'lish va shaxslararo ko'nikmalarni rivojlantirish imkoniyatlarini beradi (Rubin va boshq., 2006). Maktabgacha yoshdagi bolalar o'zlarining tengdoshlari bilan o'zaro munosabatlari orqali hamkorlik, nizolarni hal qilish va empatiya haqida qimmatli saboqlarni o'rganadilar, bu ularning paydo bo'ladigan shaxsiy xususiyatlarini yaxshilashga yordam beradi.

Madaniy va kontekstga oid mulohazalar:

Madaniy me'yorlar, qadriyatlar va ijtimoiy talablar maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxsiy xususiyatlarni ifodalash va talqin qilishda sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Madaniyatlararo tadqiqotlar ota-onalarning sotsializatsiya amaliyotlari, tengdoshlar dinamikasi va turli madaniy kontekstlarda hissiy ifodalashdagi farqlarni aniqladi, bu shaxsiyat rivojlanishini o'rganishda madaniy xilma-xillikni hisobga olish muhimligini ta'kidladi (Chen va boshq., 1998).

Bundan tashqari, maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy-iqtisodiy sharoiti va atrof-muhitdagi stress omillari ularning ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga va shaxsiy xususiyatlariga ta'sir qilishi

mumkin. Noqulay muhitda o'sayotgan bolalar qiyinchiliklarga duch kelishlari va ijtimoiy-emotsional qo'llab-quvvatlash uchun kamroq resurslarga duch kelishlari mumkin, bu esa mos kelmaydigan shaxsiy xususiyatlar va ijtimoiy-emotsional qiyinchiliklarning paydo bo'lishiga yordam beradi (Blair va boshq., 2011).

Xulosa: Maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxsni rivojlantirishga oid adabiyotlarda bolalarning paydo bo'ladigan xususiyatlarini shakllantiradigan biologik, ekologik va ijtimoiy omillarning murakkab o'zaro ta'siri haqida qimmatli ma'lumotlar mavjud. Temperamentning asosiy ta'siridan tortib, ot-onalar, g'amxo'rlik qiluvchilar va tengdoshlar tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan sotsializatsiya jarayonlarigacha, maktabgacha yoshda shaxsiy xususiyatlarning rivojlanishiga ko'plab omillar yordam beradi. Erta bolalik davrida shaxsiyat rivojlanishining mexanizmlarini tushunib, tadqiqotchilar va amaliyotchilar ijobiy ijtimoiy-emotsional natijalarni qo'llab-quvvatlash va yosh bolalarda sog'lom shaxs rivojlanishiga yordam berish uchun maqsadli aralashuvlar va qo'llab-quvvatlash tizimlarini ishlab chiqishlari mumkin.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning asosiy shaxsiy xususiyatlari:

Maktabgacha yoshdagi bolalarning shaxsiy xususiyatlari ularning o'ziga xos individualligi va shaxslararo o'zaro munosabatlariga hissa qo'shadigan xatti-harakatlar, hissiy va ijtimoiy xususiyatlarning keng doirasini o'z ichiga oladi. Rivojlanishning ushbu bosqichidagi bolalar hali o'z shaxsiyatini shakllantirish jarayonida bo'lsa-da, bir nechta asosiy xususiyatlar paydo bo'la boshlaydi va ularning ijtimoiy-emotsional rivojlanishini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu asosiy shaxsiy xususiyatlarni tushunish individual farqlarni aniqlash, ijobiy natijalarga erishish va maktabgacha yoshdagi bolalarda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni hal qilish uchun juda muhimdir. Maktabgacha yoshdagi bolalarda kuzatiladigan asosiy shaxsiy xususiyatlardan ba'zilari:

1. Temperament:

Temperament deganda hayotning boshida namoyon bo'ladigan va vaqt o'tishi bilan nisbatan barqaror bo'lib qoladigan tug'ma xulq-atvor va hissiy tendentsiyalar tushuniladi. Maktabgacha yoshdagi bolalar bir necha o'lchovlar bo'yicha temperamentning o'zgarishini ko'rsatadilar, jumladan:

- Faoliyat darajasi: Ba'zi bolalar tabiiy ravishda faolroq va baquvvatroq bo'lishi mumkin, boshqalari esa tinchroq, harakatsizroq mashg'ulotlarni afzal ko'rishlari mumkin.

- Yondash/Qochish: Bolalar yangi vaziyatlarga, tajribalarga yoki odamlarga yaqinlashish yoki ulardan qochish tendentsiyasida farqlanadi. Ba'zi bolalar ishtiyoq bilan yangi tajribalarni izlashlari mumkin, boshqalari esa ko'proq ikkilanib yoki ehtiyotkor bo'lishlari mumkin.

- Moslashuvchanlik: Moslashuvchanlik deganda bolalarning atrof-muhit yoki tartibdagi o'zgarishlarga moslashish qulayligi tushuniladi. Moslashuvchanligi yuqori bo'lgan bolalar o'tish yoki buzilishlarga nisbatan ancha moslashuvchan va chidamli bo'lishadi, moslashuv qobiliyati past bo'lganlar esa o'zgarishlarga dosh berishga qiynalishi mumkin.

- Emosional reaktivlik: Hissiy reaktivlik stimullarga emotsional javoblarning intensivligi va chastotasini aks ettiradi. Ba'zi bolalar kuchli hissiy reaksiyalarga ko'proq moyil bo'lishi mumkin, boshqalari esa ko'proq hissiy barqarorlik va tartibga solishga ega.

2. Hissiyotlarni tartibga solish:

Tuyg'ularni tartibga solish ichki va tashqi ogohlantirishlarga javoban hissiy tajriba va ifodalarni kuzatish, baholash va modulyatsiya qilish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda hissiyotlarni boshqarishning oddiy ko'nikmalari rivojlana boshlaydi, jumladan:

- Tuyg'ularni aniqlash: Maktabgacha yoshdagi bolalar quvonch, qayg'u, g'azab va qo'rquv kabi asosiy his-tuyg'ularni tanib olishni va belgilashni o'rganadilar.

- Tuyg'ularni to'g'ri ifodalash: Bolalar o'z his-tuyg'ularini ifodalashning turli usullari bilan tajriba o'tkazadilar, asta-sekin o'z his-tuyg'ularini boshqalarga etkazishning ijtimoiy jihatdan maqbul usullarini o'rganadilar.

- Yotish strategiyalari: Bolalar stressli yoki qiyin vaziyatlarga duch kelganlarida, ular hissiy qo'zg'alishlarini boshqarish va reaksiyalarini tartibga solish uchun kurashish strategiyalarini ishlab chiqadilar. Ushbu strategiyalar g'amxo'rlik qiluvchilardan yordam so'rash, o'zini o'zi tinchlantiradigan xatti-harakatlar yoki muammolarni hal qilishni o'z ichiga olishi mumkin.

3. Ijtimoiy ko'nikmalar:

Ijtimoiy ko'nikmalar bolalarning ijtimoiy munosabatlarni boshqarish, do'stlik munosabatlarini

rivojlantirish, tengdoshlari va kattalar bilan ijobiy munosabatlar o'rnatish qobiliyatida muhim rol o'ynaydi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda kuzatiladigan asosiy ijtimoiy ko'nikmalarga quyidagilar kiradi:

- Almashish va hamkorlik: Bolalar o'yin va guruh faoliyati davomida o'yinchoqlarni bo'lishishni, navbatchilik qilishni va boshqalar bilan hamkorlik qilishni o'rganadilar.

- Empatiya va istiqbolga ega bo'lish: Maktabgacha yoshdagi bolalar boshqalarning his-tuyg'ularini tan olish va ularga javob berish orqali empatiyani namoyon qila boshlaydilar. Ular, shuningdek, asosiy istiqbol ko'nikmalarini rivojlantiradilar, boshqalarning fikrlari, his-tuyg'ulari va qarashlari boshqacha bo'lishi mumkinligini tushunadilar.

- Konfliktni hal qilish: Bolalar ijtimoiy o'yinlar va o'zaro munosabatlarda qatnashganda, ular nizolar va kelishmovchiliklarga duch kelishadi. Mojarolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish muzokaralar olib borish, murosaga kelish va nizolarga o'zaro maqbul echimlarni topishni o'z ichiga oladi.

4. O'z-o'zini anglash:

O'z-o'zini kontseptsiyasi - bu o'z-o'zini kognitiv va affektiv tasavvurlarini, shu jumladan e'tiqodlari, munosabatlari va o'z qobiliyatlari, xususiyatlari va o'ziga xosligi haqidagi tasavvurlarini anglatadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda o'zini o'zi anglashning dastlabki tuyg'usi shakllana boshlaydi, unga quyidagilar kiradi:

- O'z-o'zini anglash: Maktabgacha yoshdagi bolalar o'zlarini turli xil imtiyozlar, qiziqishlar va qobiliyatlarga ega bo'lgan shaxslar sifatida tobora ko'proq anglaydilar.

- O'z-o'zini hurmat qilish: Bolalar o'z tajribalari va boshqalar bilan o'zaro munosabatlari asosida o'zlari haqida baholovchi mulohazalarni rivojlantiradilar. Ijobiy tajribalar va qo'llab-quvvatlovchi munosabatlar sog'lom o'z-o'zini hurmat qilishni rivojlantirishga yordam beradi, salbiy tajribalar esa bolalarning ishonchi va o'zini o'zi qadrlashiga putur etkazishi mumkin.

- Gender identifikatori: Maktabgacha yoshdagi bolalar odatda gender o'ziga xosligidan xabardorligini namoyish etadilar va jamiyat me'yorlari va madaniy ta'sirlarga asoslangan jinsga xos xatti-harakatlar va imtiyozlarni namoyon qila boshlaydilar.

individual javoblar va o'tmishdagi tajribalar va bolalarning izlanishlari, qiziquvchanligi va tavakkal qilish tendentsiyalariga ta'sir qilishi mumkin. Maktabgacha yoshdagi bolalar quyidagilarni ko'rsatishi mumkin:

- Qiziqish va izlanish: Bolalar o'z atroflariga tabiiy qiziqish ko'rsatadilar va dunyoni o'rganish uchun kashfiyotchi xatti-harakatlar bilan shug'ullanadilar.

- Tavakkal qilish: Ba'zi bolalar toqqa chiqish, sakrash yoki notanish muhitni o'rganish kabi xavf-xatarli xatti-harakatlarga moyilligini ko'rsatishi mumkin, boshqalari esa ko'proq ehtiyotkor yoki xavf-xatarga moyil bo'lishlari mumkin.

Umuman olganda, maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxsiy xususiyatlarning rivojlanishi biologik, ekologik va ijtimoiy omillarning kombinatsiyasi ta'sirida dinamik va ko'p qirrali jarayondir. Ushbu asosiy shaxsiy xususiyatlarni va ularning rivojlanish yo'llarini tushunish orqali tarbiyachilar, o'qituvchilar va amaliyotchilar bolalarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishini qo'llab-quvvatlashlari, ijobiy munosabatlarni rivojlantirishlari va muhim maktabgacha yoshdagi bolalarning chidamliligi va farovonligini oshirishlari mumkin.

Xulosa:

Maktabgacha yoshdagi bolalar shaxsiyat xususiyatlarini rivojlantirishning hal qiluvchi bosqichi bo'lib, bolalarning ijtimoiy-emotsional farovonligi va kelajakdagi natijalari uchun asos yaratadi. Adabiyotlarni har tomonlama ko'rib chiqish orqali biz maktabgacha yoshdagi bolalarda turli xil xulq-atvor, hissiy va ijtimoiy xususiyatlarni o'z ichiga olgan shaxs rivojlanishining murakkab jarayoni haqida qimmatli ma'lumotlarga ega bo'ldik.

Ushbu tadqiqotdan olingan asosiy xulosalar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Shaxs xususiyatlarining erta paydo bo'lishi: Shaxsiy xususiyatlar maktabgacha yoshdagi davrda namoyon bo'la boshlaydi, bu temperament, his-tuyg'ularni tartibga solish, ijtimoiy ko'nikmalar, o'z-o'zini anglash va yondashuv / qochish xatti-harakatlaridagi individual farqlarni aks ettiradi. Bu xususiyatlar bolalarning o'ziga xos xususiyatlariga hissa qo'shadi va ularning atrofidagi dunyo bilan o'zaro munosabatlarini shakllantiradi.

2. Biologik va atrof-muhit omillarining ta'siri: Maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxsiy xususiyatlarning

rivojlanishiga genetik moyillik, ota-ona tarbiyasi uslublari, tengdoshlar bilan munosabatlar, madaniy me'yorlar va atrof-muhit sharoitlarining murakkab o'zaro ta'siri ta'sir qiladi. Irsiy omillar temperament uchun zamin yaratadi, atrof-muhit ta'siri esa vaqt o'tishi bilan shaxs xususiyatlarining namoyon bo'lishi va rivojlanishini shakllantiradi.

3. Ijtimoiy-emotsional rivojlanishning ahamiyati: Maktabgacha yoshdagi ijtimoiy-emotsional rivojlanish shaxs xususiyatlarining paydo bo'lishi bilan chambarchas bog'liqdir. Bolalar o'zlarining his-tuyg'ularini tartibga solishni, ijtimoiy munosabatlarni boshqarishni va g'amxo'rlik qiluvchilar, tengdoshlari va kengroq ijtimoiy muhit bilan munosabatlari doirasida o'zini o'zi his qilishni o'rganadilar.

4. Keyingi rivojlanish uchun oqibatlari: Maktabgacha yoshda namoyon bo'lgan shaxsiy xususiyatlar bolalarning keyingi rivojlanishi va farovonligiga doimiy ta'sir ko'rsatadi. Empatiya, o'z-o'zini tartibga solish va ijtimoiy kompetensiya kabi ijobiy xususiyatlar keyingi bolalik va o'smirlik davrida yaxshi akademik yutuqlar, ruhiy salomatlik natijalari va shaxslararo munosabatlar bilan bog'liq. Aksincha, his-tuyg'ularni tartibga solish, ijobiy munosabatlarni shakllantirish yoki yangi vaziyatlarga moslashishdagi qiyinchiliklar xulq-atvor muammolari va ijtimoiy-emotsional qiyinchiliklar xavfini oshirishi mumkin.

5. Ijobiy natijalarni rag'batlantirish: Maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxsiyat rivojlanishini shakllantiruvchi omillarni tushunish ijobiy xususiyatlarni rag'batlantiradigan va xavf omillarini yumshatishga yordam beradigan tadbirlar va qo'llab-quvvatlash tizimlarini loyihalash uchun muhim ahamiyatga ega. Tarbiyachilar, o'qituvchilar va amaliyotchilar bolalarning individual ehtiyojlarini qondiradigan munosabatlar, qo'llab-quvvatlovchi muhit va maqsadli tadbirlar orqali sog'lom ijtimoiy-emotsional rivojlanishni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, maktabgacha yosh bolalarning ijtimoiy-emotsional o'sishi va kelajak traektoriyalari uchun zamin yaratadigan shaxs xususiyatlarini rivojlantirishning shakllanish davrini ifodalaydi. Ushbu dastlabki rivojlanish jarayonlari va ularning oqibatlarini chuqurroq tushunishga yordam berish orqali biz hayotning murakkabliklarida harakat qilish va o'z jamoalarida gullab-yashnash uchun yaxshi jihozlangan, chidamli, empatik va ijtimoiy jihatdan barkamol shaxslarni tarbiyalashimiz mumkin. Oldinga siljish, fanlar bo'yicha doimiy tadqiqot va hamkorlik erta bolalik davrida shaxsiyat rivojlanishi haqidagi tushunchamizni rivojlantirish va bolalarning yaxlit rivojlanishi va farovonligini qo'llab-quvvatlash uchun dalillarga asoslangan amaliyotlarni xabardor qilish uchun muhim bo'ladi.